

мірою незалежного від центральної влади місцевого самоврядування. Утвердження засад конституційної держави створило передумови проголошення і практичного втілення ідей правової держави, концепції якої є домінуючими у сучасних умовах, хоча очевидно (попри певні відмінності цих теоретичних конструкцій): правова держава «а ргіогі» не може бути неконституційною. Тому категорії конституційного правового порядку органічно витікають як із концепції конституційної, так і правової держави. Проте, як справедливо зазначає А. Р. Крусян, парадигма конституційного правопорядку не отримала свого розвитку у юриспруденції. Багато аспектів цього політико-правового феномена залишаються малодослідженими або дискусійними.

Зазначене й актуалізує необхідність звернення до цієї проблематики з позицій теоретичної та прикладної юриспруденції, вимагає здійснення предметних пілотних спроб теоретизування конституційного правового порядку на засадах досягнутого загальнотеоретичною юриспруденцією рівня осягнення конституційно-правового впорядкування суспільної життєдіяльності у цілому, та виявлення і доктринальної характеристики всієї системи рівнів і компонентів цього явища.

Крестовська Н. М.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри теорії держави і права, доктор юридичних наук, професор*

ФІЛОСОФІЯ ЮВЕНАЛЬНОГО ПРАВА: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ

Дитинство як соціокультурний феномен є невід'ємною частиною буття кожного суспільства і людства у цілому. Дитина є особливим суб'єктом різноманітних суспільних відносин, в рамках яких вона проходить соціалізацію, засвоєння та прийняття соціальних цінностей, інтеграцію у суспільство. Своєю чергою дитина та дитинство є важливим фактором буття суспільства; неспростовною є думка про те, що статус дітей є показником розвитку суспільства. Ці обставини зумовили постійне перебування фігури дитини у полі філософського дискурсу (Платон, Аристотель, Декарт, Локк, Руссо).

Сучасна філософія серед своїх напрямів володіє таким повноцінним жанром як філософія дитинства (американські дослідники М. Ліпман, Д. Кеннеді, Д. Арчард, Г. Метьюз, російські дослідники О. Г. Кіслов, Т. Д. Попкова, М. П. Ноготкова, Л. К. Нефьодова та ін.). Як уявляється, цей жанр є неповним без філософського осягнення правового сегменту соціального буття дитини. Це усвідомлюють й самі філософи. Так, на думку Г. Метьюза, який одним з перших зробив спробу окреслити предметне поле філософії дитинства проблематика прав дитини є його

частиною (Matthews G. B. The philosophy of childhood / Gareth B. Matthews. – Harvard : Harvard University Press, 1996. – 136 p.).

Перші роботи про права дитини у річищі філософії права з'явилися й в Україні (Максименко О. В. Генеза філософсько-правових ідей інституту прав дитини / О. В. Максименко // Філософські та методологічні проблеми права. – 2011. – № 2. – С. 102-109). Зазначимо, що, на нашу думку, філософська проблематика «дитини у праві» не вичерпується виключно правами дитини чи навіть її правовим статусом і може бути з достатньою повнотою презентована у рамках нового напрямку філософсько-правових досліджень, який пропонується назвати філософією ювенального права. Ювенальне право розуміється як галузь національного/міжнародного права, яка є ціннісно-орієнтованою системою матеріальних, процесуальних та організаційних правових норм, спрямованих на забезпечення виживання, розвитку та соціалізації дитини шляхом закріплення особливого статусу дитини як суб'єкта права, встановлення компетенцій інших суб'єктів права, зобов'язаних опікуватися справами дітей, і регулювання відносин, одним із учасників (безпосереднім або через представника) яких є дитина.

Співвідношення між ювенальним правом та філософією ювенального права визначається нами у відповідності до дефініції, яку П. М. Рабінович дає предмету філософії права: найзагальніші (гранично загальні) об'єктивні закономірності виникнення, структури й функціонування того явища, яке відображається термінопоняттям права (Рабінович П. М. Наука філософії права: до характеристики предмета й методології / П. М. Рабінович // Проблеми філософії права. – 2003. – Т. 1. – С. 23). Отже, філософія ювенального права пропонується як напрям філософського осмислення таких проблем як:

закономірності виникнення ювенального права та правової ювеналістики. Такими закономірностями є соціальні, політичні, демографічні, культурні, психологічні та інші фактори правоутворення. На нашу думку, виявлення закономірностей формування ювенального права зумовлює також звернення до історії філософсько-правової думки з найдавніших часів її існування, оскільки, як правильно відмітила І. Дуденкова, дитина є неодмінним супутником та концептуальним персонажем філософа (Дуденкова И. Как возможна философия детства [Электронный ресурс] / Ирина Дуденкова // The Prime Russian Magazin. – 2012. – № 4. – Режим доступа к статье: http://primerussia.ru/article_materials/31);

розвиток філософсько-методологічного «оснащення» правової ювеналістики. Зокрема, існує нагальна потреба у виробленні аксіологічної концепції дитинства та дитини у праві та адаптації антропологічного підходу до вивчення ювенального права. «Дитина» та «дитинство» є пов'язаними між собою, але не тотожними явищами, у зв'язку із чим потрібно розрізняти поняття цінності дитини та цінності дитинства. Цінність дітей (хоча під різним кутом зору) незаперечно визнається будь-яким суспільством.

Натомість цінність дитинства усвідомлена тільки сьогодні, коли визнано, що дитинство за своєю природою є періодом життя людини, який має найбільше інформаційне навантаження та найбільший інноваційний потенціал;

дослідження проблеми співвідношення права дитини як діалектичної протилежності права дорослого. Конвенція про права дитини та ювенальне законодавство по суті зруйнували одну з найбільш дорогих для філософії права ідей – ідею рівності людей у праві. Як не допустити конфлікту інтересів дитини та її батьків, її вчителів, дорослих взагалі? Як утримати баланс між тенденцією підвищення правового статусу дитини до правового статусу дорослого та необхідністю надання дитині особливого правового захисту? Очевидно, що ці і багато інших питань буття дитини у праві є проблемою філософії права;

проблема функціонування ювенального права в сучасному суспільстві. З одного боку, це питання ювенально-правового впливу на дітей та дорослих. Одна з болючих проблем у цій царині – формування та реформування ювенальної юстиції, що викликає великий суспільний резонанс аж до звинувачень правової ювеналістики у деструктивних змінах сучасної сім'ї. З іншого боку, це вплив ювеналістики на правовий розвиток. Урахування дитячого фактору має стати одним з напрямів «олюднення» права, його наближення до людей, його доступності, зрозумілості, ширості.

Зрозуміло, указаними напрямками не вичерпується проблематика філософії ювенального права, яка перебуває на початковій стадії свого становлення.

Богущий П. П.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия», доцент
кафедры теории государства и права, кандидат юридических наук, доцент*

ПОСТСТРУКТУРАЛИЗМ И СИСТЕМНЫЙ ПОДХОД В ЮРИСПРУДЕНЦИИ

Общетеоретическая юриспруденция все чаще обращается к характеристике свойств права, среди которых выделяется системность как всеобщее свойство права. Одновременно в методологических разработках актуальным остаются исследования структуры права с использованием принципов и положений структурализма, которые в условиях дальнейшего развития юридической науки представлены постструктуралистическими взглядами на право и правовые явления.

Не отрицая продуктивности научного познания с использованием постструктуралистических взглядов, следует все же обратить внимание на определенную познавательную ограниченность такого подхода, поскольку структурность права является лишь одним из элементов характеристики его системы и не может рассматриваться более широко, чем его